

ZAMEJSKI SLOVENCİ V AVSTRIJSKEM DELU ŠTAJERSKE PO PODATKIH LJUDSKIH ŠTETIJ 1951 IN 1961

TONE ZORN

Podrobnejši pretres podatkov za obe ljudski štetji na avstrijskem Štajerskem 1951. in 1961. leta po jezikovnih kategorijah žal onemogoča pomanjkanje zadevnih navedb v uradnih publikacijah (izjema so podatki o nemškem občevalnem jeziku prebivalstva). Na tem mestu pa nas posebej zanimajo podatki za tisti del avstrijske Štajerske, na katerem še vedno prebiva slovensko etnično prebivalstvo; pri tem mislimo na radgonski trikot, na sosesko Lučane (Leutschach) in na porečje srednje in zgornje Bistrice, imenovano tudi področje Sobote (Soboth).¹ S proučevanjem jezikovne problematike ljudskega štetja 1951 se je doslej ukvarjal le dr. Julij Felaher. V razpravi objavljeni 1958 v Gospodarskem koledarju, je ugotovil, da so 1951. leta števniki komisarji, ki so popisovali prebivalstvo na obmejnem avstrijsko-jugoslovanskem območju, v skladu z navodili spraševali prebivalstvo po občevalnem jeziku in vse osebe, ki so vsaj za silo obvladale nemški jezik, prišteli k prebivalstvu z nemškim občevalnim jezikom. Prav tako so števniki komisarji ohranili običaj iz stare monarhije, po katerem so prišteli vse Slovence, ki so se bili priselili na to območje iz Prekmurja ali pa njihove potomce, med inozemce ter jih vnesli v rubriko z nemškim občevalnim jezikom.² Tako razumemo, zakaj je bilo po uradnih podatkih

1951. leta naštetih na štajerskem obmejnem področju (radgonski trikot, Lučane in Sobota) komaj 299 oseb s samo slovenskim občevalnim jezikom. Ustrezna rubrika se je glasila: »z drugim, neznanim občevalnim jezikom«.³ Da z upravičenostjo vidimo v rubriki z nemškim občevalnim jezikom zajete tudi osebe slovenskega jezika, kaže primer občine Račje (Ratsch), okraj Leibnitz (Lipnica), v kateri je bilo 1951. leta od 425 stalno prisotnih prebivalcev 130 tujcev (pač priseljencev ali njih potomcev iz Prekmurja) ter 3 osebe z »dru-tujcev pa potrjuje njihovo slovenstvo. (Slogim, neznanim« jezikom. Prav visoka številka venski vestnik, Celovec, 1957 št. 5 in Naš tednik — Kronika, 1957, št. 4).⁴ V celoti je bilo leta 1951 na obmejnem delu avstrijske Štajerske naštetih 580 oseb z nenemškim občevalnim jezikom in še od teh sta 102 odpadli na občino Dedonci (Dedenitz), v kateri se je od 116 prebivalcev le 14 prištelo k nemškemu občevalnemu jeziku. Če lahko verjamemo podatku v glasilu štajerskega društva Südmark, so se Dedončani kasneje pritožili pri političnih oblasteh pa tudi pri deželnem glavarju proti uradnim podatkom ljudskega štetja. Vir dodaja, da prebivalci Dedonec »vseskozi go-vore nemški« ter pristavlja, da se popolnoma priznavajo za Avstrijce, kar so tudi dokazali z orožjem in krvjo 1919. leta.⁵

Izseljenec Janez Male iz Sel, Zgornji Kot. V izgnanstvu je umrl dne 19. XII. 1942, star 78 let

Kljub pomanjkanju ustreznih podatkov pa nam pomaga pri določitvi približnega številčnega stanja slovenskih Zgornještajercer 1951. leta podatek Walterja Neunteufela v publikaciji Die steirische Bevölkerung, Graz 1956, da se je leta 1951 »priznalo od stalno prisotnih prebivalcev Štajerske« k slovenskemu »materinemu« (prav občevalnemu) jeziku 0,88 % vseh prebivalcev Štajerske. Neunteufel dodaja, da živi njih večji del »v okraju Radgona«,⁶ kar da število 9762 slovensko govorečih Štajercer; koliko jih pa dejansko odpade na obmejno območje Štajerske, je težko reči. Pač pa lahko pritegnemo cenitev slučajnega obiskovalca radgonskega kota, ki je 1948. leta pisal, da so vasi »Žetinci (Sicheldorf), Potrna (Laafeld), Dedonci (Dedenitz), Zenkovci (Zelting), Sl. Gorica (Goritz bei Radkersburg...) s 95 % do 100 % prebivalstva slovenske«, kar bi utegnilo dati po podatkih štetja 1951 kakih 1000 oseb slovenskega jezika (pisec tega poročila ceni prebivalstvo teh vasi na 3000 oseb).⁷

Tudi za ljudsko štetje 1961 niso znani podatki po jezikovnih kategorijah. Nekaj raz-

jasnitve nam ob tem študiju nudi pisec znane knjige o koroških Slovencih »Die Slowenen in Kärnten« dr. Theodor Veiter v graški *Kleine Zeitung*.⁸ V članku, kjer so dotika podatkov ljudskega štetja 1961, dr. Veiter opozarja, da ustrezno gradivo ljudskega štetja po jezikovnih kategorijah za Štajersko in Gradišćansko ni dostopno, ker ga je od centralnega statističnega urada prevzelo notranje ministrstvo. Kljub temu pa so bili dr. Veitru dostopni ustrezni globalni podatki za posamezne sodne okraje, posebej še za okraja Leibnitz in Radgona. Po teh podatkih naj bi se število prebivalstva s slovenskim občevalnim jezikom do 1961. leta zmanjšalo na 229 oseb. Tako naj bi bilo v okraju Radgoni le še 135 oseb, ki so se odločile za eno od možnih jezikovnih variant: »deutsch — slowenisch«, »slowenisch« in »slowenisch — deutsch«. Iz podatka, da se je v okraju Radgoni 53 oseb izreklo za varianto »slowenisch — deutsch«, dr. Veiter meni, da so to prebivalci Dedonec. V okraju Leibnitz so po podatkih dr. Veitra števni komisarji naštelj v vseh treh jezikovnih variantah 94 oseb s slovenskim občevalnim jezikom.

Seveda pa se ob pregledovanju podatkov obeh povojnih ljudskih štetij znova vprašamo po vzroku, ki zavira objavo dejanskih podatkov obeh ljudskih štetij po jezikovnih kategorijah. Odgovor nam omogoča že sam članek dr. Veitra, ki daje slutiti, da je bil prvenstve-

no političen vzrok; še bolj pa to domnevo potrjuje — čeprav v drugi zvezi — izjava štajerskega deželnega glavarja, ki je pred časom opozoril štajerski deželni zbor na delikatnost obmejnega štajersko-jugoslovanskega prostora.¹⁰

OPOMBE

1. Dr. Julij Felaher, *Slovenci v Avstriji*, Gospodarski koledar 1958, Ljubljana, str. 29 sl. To je tudi območje, ki ga je v glavnem zahtevala 1947. leta Jugoslavija od Avstrije na štajerskem delu meje; prim. Memorandum vlade Federativne narodne republike Jugoslavije o Slovenačkoj Koroškoj, pograničnim delovima Štajerske i Gradišćanskim Hrvatima. — 2. Dr. Julij Felaher, cit. d., str. 31—33. — 3. Ergebnisse der Volkszählung vom 1. Juni 1951 nach Gemeinden Heft 9, Steiermark, 1952. — 4. Dr. Julij Felaher, cit. d., 32—33. — 5. Ernst Erker in Manfred Straka, *Die volkspolitische Lage in steierischen Grenzland, Lot und Wage*, Runbrief des Alpenländischen Kulturverbandes Südmärk, Graz, zvezek 2, 1963, str. 6; gl. tudi Hans Pirchegger, *Ein steierischer Grenzbezirk gegen Jugoslawien*, *Ostdeutsche Wissenschaft*, 1962, str. 189—206. — 6. Walter Neunteufel, cit. d., str. 69; dr. Julij Felaher, cit. d., str. 34. — 7. Koroška kronika, Celovec, 10. IX. 1948, št. 37. — 8. Prim. Ergebnisse der Volkszählung vom 21. März 1961, Heft 9, Steiermark, Wien 1964. — 9. Dr. Theodor Veiter, *Wie viele Slowenen gibt es in Steiermark?* *Kleine Zeitung*, Graz, 16. X. 1964, št. 241. — 10. 34. Sitzung des Steierm. Landtages, IV. Periode, str. 617.

